יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק:
וְאִלֵּין תּוֹלְדַת יִצְחָק בַּר אַבְרָהָם אַבְרָהָם אוֹלִיד יָת יִצְחָק: כ וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים
שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת

(19) And these are the progeny of Yitzhak, son of Avraham: Avraham produced Yitzhak. **(20)** And Yitzhak was forty years old when he took Rivkah, the

RASHI **רש"י**

(יט) **וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק.** יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה: **אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק.** לְאַחַר שֶׁקָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ אַבְרָהָם אַחַר כָּךְ הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. דָּבָר אַחֵר עַל יְדֵי שֶׁכָּתַב הַכָּתוּב יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם הוּזְקַק לוֹמַר אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק לְפִי שֶׁהָיוּ לֵיצָנֵי הַדּוֹר אוֹמְרִים מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁהָתָה עִם אַבְרָהָם וְלֹא נִתְעַבְּרָה הֵימֶנּוּ מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר קְלַסְתֵּר פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק דּוֹמֶה לְאַבְרָהָם וְהֵעִידוּ הַכֹּל אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק וְזֶהוּ שֶׁכָּתֻב כָּאן יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם הָיָה שֶׁהֲרֵי עֵדוּת יֵשׁ שֶׁאַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק:
(כ) **בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה.** שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה נִתְבַּשֵּׂר שֶׁנּוֹלְדָה רִבְקָה וְיִצְחָק הָיָה בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה שֶׁהֲרֵי בּוֹ בַּפֶּרֶק מֵתָה שָׂרָה וּמְשֻׁנּוֹלָד יִצְחָק עַד הָעֲקֵדָה שֶׁמֵּתָה שָׂרָה שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה וּבַת תִּשְׁעִים הָיְתָה כְּשֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וּבַת

(19) And these are the progeny of Yitzhak — *[The progeny referred to here are] Yaakov and Eisav, of whom Scripture describes [later on] in this passage.* **Avraham produced Yitzhak —** *[Why is it necessary to state this? Because this statement that **"Avraham"** produced Yitzhak, shows that] it was only after the Holy One, Blessed is He, had named him "Avraham" [as opposed to "Avram"], that he produced Yitzhak (see Rashi Genesis 15:5). Another explanation: Since Scripture writes "Yitzhak, son of Avraham," it was then necessary to state "Avraham produced Yitzhak," for the scoffers of that generation said, "It must be that Sarah became pregnant through Avimelekh! After all, many years [have passed now] that Sarah has been together with Avraham, and she never became pregnant through him!" So what did the Holy One, Blessed is He, do? He formed Yitzhak's facial features so that they were [exactly] similar to those of Avraham. Thus, everyone had to attest to the fact that "Avraham produced Yitzhak!" And this is [also] the reason why Scripture writes here "[And these are the progeny of] Yitzhak, son of Avraham" [rather than simply writing"And these are the progeny of Yitzhak"], for there is testimony [in Yitzhak's very appearance,] that it was Avraham who produced Yitzhak [and not Avimelekh].* **(20) Forty years old —** *[Since our Patriarchs observed the entire Torah, why did Yitzhak not get married at eighteen, as prescribed by the Torah?] Well, when Avraham came [back] from Mount Moriah, he was told the news that [his son's soulmate,] Rivkah had been born (see 22:20-23 above). Now, Yitzhak was 37 years old then. [How so?] Because right at that time, Sarah died (see Rashi Genesis 23:2). And from the time Yitzhak was born until he was bound up [on Mount Moriah], at which time Sarah died — 37 years elapsed, for Sarah was 90 when Yitzhak was born, and she was 127 when she died, as the verse says (Genesis 23:1-2), "And*

לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה: וְהָוָה יִצְחָק בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין כַּד נְסֵיב יָת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה מִפַּדַּן אֲרָם אֲחָתֵיהּ דְּלָבָן אֲרַמָּאָה לֵיהּ לְאִנְתּוּ: כא וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה

daughter of Betu-eil the Aramite from Padan Aram, sister of Lavan the Aramite — as a wife for himself. **(21)** And Yitzhak, across from his wife, pleaded to the

RASHI **רש"י**

קכ"ז כְּשֶׁמֵּתָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה וְגוֹ' הֲרֵי לְיִצְחָק שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים וּבוֹ בַּפֶּרֶק נוֹלְדָה רִבְקָה הִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתְּהֵא רְאוּיָה לְבִיאָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְנִשְׂאָהּ: **בַּת בְּתוּאֵל מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן.** וְכִי עֲדַיִן לֹא נִכְתָּב שֶׁהִיא בַּת בְּתוּאֵל וַאֲחוֹת לָבָן וּמִפַּדַּן אֲרָם אֶלָּא לְהַגִּיד שִׁבְחָהּ שֶׁהָיְתָה בַּת רָשָׁע וַאֲחוֹת רָשָׁע וּמְקוֹמָהּ אַנְשֵׁי רֶשַׁע וְלֹא לָמְדָה מִמַּעֲשֵׂיהֶם: **מִפַּדַּן אֲרָם.** עַל שֵׁם שֶׁשְּׁנֵי אֲרָם הָיוּ אֲרָם נַהֲרַיִם וַאֲרָם צוֹבָה קוֹרֵא אוֹתוֹ פַּדָּן לָשׁוֹן צֶמֶד בָּקָר תַּרְגּוּם פַּדַּן תּוֹרִין וְיֵשׁ פּוֹתְרִין פַּדַּן אֲרָם כְּמוֹ שְׂדֵה אֲרָם שֶׁבִּלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל קוֹרִין לְשָׂדֶה פַּדָּן: (כא) **וַיֶּעְתַּר.** הִרְבָּה וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה: **וַיֵּעָתֶר לוֹ.** נִתְפַּצֵּר וְנִתְפַּיֵּס וְנִתְפַּתָּה לוֹ וְאוֹמֵר אֲנִי כָּל לָשׁוֹן עָתָר לָשׁוֹן הַפְצָרָה וְרִבּוּי הוּא וְכֵן וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטוֹרֶת מַרְבִּית עֲלִיַּת

*Sarah's lifetime amounted to [one hundred years, twenty years and seven years ... Sarah died"]. Therefore, [subtract 90 from 127, and] we find that Yitzhak was 37 years old at the time when [his soulmate,] Rivkah was born. Yitzhak then waited three years for her, until she was fit for marital relations, and [thus, indeed at the earliest opportunity under his circumstances, when he was 40 years old,] he married her (*Pirkei d'Rabbi Eliezer *31).* **The daughter of Betu-eil [the Aramite] from Padan Aram, sister of Lavan [the Aramite] —** *But has it not already been stated that she was the daughter of Betu-eil, the sister of Lavan, and that she came from Padan Aram? However, [all this is reiterated here,] in order to extol her praise. For [although] she was the daughter of an evil man, the sister of an evil man, and she came from [Padan Aram] a place full of evil people, nevertheless, she did not learn from their ways [but rather, was a righteous woman] (*Bereishit Rabbah *63:4).* **From Padan Aram —** *So called, because there were two places called "Aram," namely, Aram Naharayim (see Genesis 24:10) and Aram Tzovah (see II Samuel 10:6). [Thus, they are given the collective] name "Padan [Aram," for the actual term* **פדן***] denotes [a "pair," as in the verse (I Samuel 11:7)],* **צמד בקר***, which is rendered in the Aramaic translation as* **פדן תורין***, "a pair (*פדן*) of oxen." Some, however, explain the name "Padan Aram" [to mean "the field of Aram,"] as in the verse (Hoshea 12:13),* **שדה ארם***, for in the language of Yishma-eil, a "field" is called* **פדן**. **(21) ויעתר** *— [This word means:] "He pleaded a great deal in prayer."* **ויעתר לו** *— [Here, we see the same term* **עתר***, used at the beginning of the verse to denote the action by the one who prays — now used to denote the action of acceptance by the One Who heard the prayer. Thus, this term here means:] "He accepted the plea, was appeased and persuaded." And I say that every instance in Scripture of the term* **עתר***denotes pleading and an increase [but not necessarily in the context of prayer]. Other examples are: (Ezekiel 8:11,)* **ועתר ענן הקטרת** *[where the term* **עתר** *denotes] the "expansive" rising of the smoke; and (Ezekiel 35:13), "You*

לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְדֹוָד וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ׃
וְצַלִּי יִצְחָק נֶגְדָּם יְיָ לָקֳבֵל אִתְּתֵיהּ אֲרֵי עֲקָרָה הִיא וְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ יְיָ וְעַדְיַאת רִבְקָה אִתְּתֵיהּ׃
כב וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ׃

Lord, for she was barren. And the Lord heard his plea, and Rivkah, his wife, conceived. **(22)** The children pushed around inside her, and she said: If [the

RASHI **רש"י**

הֶעָשָׁן וְכֵן וְהַעְתַּרְתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם וְכֵן וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא דּוֹמוֹת לִמְרוּבּוֹת וְהֵנָּם לְמַשָּׂא אַנְקְרִישְׁרָ"א בְּלַעַ"ז: **לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ.** זֶה עוֹמֵד בְּזָוִית זוֹ וּמִתְפַּלֵּל וְזוֹ עוֹמֶדֶת בְּזָוִית זוֹ וּמִתְפַּלֶּלֶת: **וַיֵּעָתֶר לוֹ.** וְלֹא לָהּ שֶׁאֵין דּוֹמֶה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לִתְפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע לְפִיכָךְ לוֹ וְלֹא לָהּ: (כב) **וַיִּתְרֹצֲצוּ.** עַל כָּרְחָךְ הַמִּקְרָא הַזֶּה אוֹמֵר דָּרְשֵׁנִי שֶׁפִּתָּם מַה הִיא רְצִיצָה זוֹ וְכָתַב אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי. רַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּהוּ לְ' רִיצָה כְּשֶׁהָיְתָה עוֹבֶרֶת עַל פִּתְחֵי תּוֹרָה שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר יַעֲקֹב רָץ וּמְפָרְכֵס לָצֵאת עוֹבֶרֶת עַל

*have proliferated (**והעתרתם**) your words against Me;" and (Proverbs 27:6), "the kisses of an enemy are numerous (**ונעתרות**)," [that is to say, when an enemy gives even one kiss to the person he hates, it is so false, that] it seems like [he has given too] many kisses, [and rather than being appreciated by and dear to the recipient, these cheap kisses] are just a burden. [This term **עתר** is]* encreisement *in Old French [like the English "increase"].* **לנכח אשתו** *— [This does not mean "facing his wife," as people do not face each other when praying. Rather, it means "across from his wife," i.e.,] Yitzhak was standing in one corner [of the room], praying, while Rivkah stood in another corner and prayed [doing so, in order not to disturb one another (*Gur Aryeh, Bereishit Rabbah *63:5).* **[And the Lord] heard his plea —** *[Although both Yitzhak and Rivkah prayed, Scripture states that God heard] "his" plea, but not "hers." This is because [here,] the prayer of a righteous person who is the child of a righteous person [namely, Yitzhak, the son of Avraham,] does not compare to the prayer of a righteous person who is the child of an evil person [namely Rivkah, the daughter of the evil Betu-eil, and sister of the evil Lavan — insofar as the force of prayer needed to break the decree of childlessness, Yitzhak could draw on his father's merit in addition to his own (see Maharsha on Yevamot 64a)].* **(22) [The children] pushed around —** *This verse here must [have a deeper meaning and therefore must] be expounded, since Scripture simply says [that the children "pushed around,"] leaving the matter unexplained. [For this expression cannot merely be referring to normal kicking movements of a fetus in pregnancy, since] Scripture writes after this [that Rivkah says,] "If ...so, then why ... this?" [I.e., for Rivkah to have worried about the integrity of this pregnancy, the "pushing around" that was happening here must have been extraordinary]. Thus, our Rabbis have expounded [the term **ויתרצצו**] as being derived from **ריצה**, meaning "running" [and therefore, the verse has the following meaning]: When Rivkah would pass by the doorways of Sheim and Eiver's [houses of] Torah [learning], Yaakov would rush forward (**רץ**), convulsing in an attempt to exit [from the womb], while when she would pass by the doorways*

לִדְרֹשׁ אֶת־יְדוָֹה: וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת־יְדוָֹה: כג וַיֹּאמֶר יְדוָֹה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים
מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: וַתֹּאמֶר יְ לַהּ תְּרֵין

pain] is so [great], then why did I [pray for] this [pregnancy]? So she went to inquire of the Lord. **(23)** So the Lord said to her: There are two nations in your abdomen, and from your innards [while still within them], two kingdoms will separate; the power will be passed from one kingdom to the other, and the elder

RASHI רש"י

of idolatrous worship, Eisav would convulse in an attempt to exit [her womb] (Bereishit Rabbah *63:7). Another explanation [of the term* **ויתרצצו***]: These [two children inside the womb] would clash (***מתרוצצים***) against each other, arguing over how the two worlds [namely, this world and the world-to-come] should be inherited (*Medrash Avkir). **ותאמר אם כן** *— [literally, "she said, If so," i.e., if] the pain of [this] pregnancy is so great [that it seems doomed, then]* **למה זה אנכי** *— [meaning:] "Why" did "I" long for and pray for ["this"] pregnancy [if, in fact, it is doomed]? (*Or Hahayim *on this verse).* **So she went to inquire [of the Lord]** *— [Where did she go? Is God not everywhere? She went] to Sheim's House of [Torah] learning (*Bereishit Rabbah *63:7).* **To inquire of the Lord** *— that He might tell her what will be her outcome.* **(23) So Lord said to her** *— through an emissary, i.e., through the spirit of holiness, this Divine message was told to Sheim, and he, in turn, told Rivkah.* **Two nations in your abdomen** *— [The word for "nations," normally* **גוים***, is] written here* **גיים** *[which is equivalent to the word* **גאים***, meaning "great and dignified" leaders]. These are Antoninus [Caeser of Rome, who stemmed from Eisav,] and Rebbi [Yehudah HaNassi, head of the great Sanhedrin of Israel — both of whom lived in the same time period. And in accordance with the dignity of these leaders, they took care in establishing dignified marketplaces, wash-houses, housing and dietary considerations. To demonstrate the latter, special foods that have beneficial qualities for digestion, such as],* tzenon *(radish) and* hazeret *(lettuce), never ceased from being served on their tables, whether it was the hot days [of the summer] or the rainy days [of the winter. And although Rebbi (Yehudah HaNassi) never indulged in these foods himself, his table always carried them, for his numerous guests to eat] (Berakhot 57b;* Gur Aryeh *on our verse).* **ושני לאמים** *— The term* **לאום** *exclusively means a "kingdom" (Avodah Zarah 2b and see Rashi ad loc).* **ממעיך יפרדו** *— [means:] From [your] innards [and while still inside them], these [two kingdoms] will separate — one*

פִּתְחֵי עֲבוֹדַת אֱלִילִים עֹשָׂה מְפָרְכֵס לָצֵאת. דָּבָר אַחֵר מִתְרוֹצְצִים זֶה עִם זֶה וּמֵרִיבִים בְּנַחֲלַת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת: **וַתֹּאמֶר אִם כֵּן.** גְּדוֹל צַעַר הָעִבּוּר: **לָמָּה זֶּה אָנֹכִי.** מִתְאַוָּה וּמִתְפַּלֶּלֶת עַל הֶרָיוֹן: **וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ.** לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם: **לִדְרֹשׁ אֶת ה'.** שֶׁיַּגִּיד לָהּ מַה תְּהֵא בְּסוֹפָהּ: (כג) **וַיֹּאמֶר ה' לָהּ.** עַל יְדֵי שָׁלִיחַ לְשֵׁם נֶאֱמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהוּא אָמַר לָהּ: **שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ.** גֵּיִים כְּתִיב כְּמוֹ גֵּאִים אֲלוּ אַנְטוֹנִינוּס וְרַבִּי שֶׁלֹּא פָּסְקוּ מֵעַל שֻׁלְחָנָם לֹא צְנוֹן וְלֹא חֲזֶרֶת לֹא בִּימוֹת הַחַמָּה וְלֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: **וּשְׁנֵי לְאֻמִּים.** אֵין לְאוֹם אֶלָּא מַלְכוּת: **מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ.** מִן הַמֵּעַיִם הֵם נִפְרָדִים זֶה

עַמְמִין בִּמְעַיְכִי וְתַרְתֵּין מַלְכְוָן מִמֵּעַיְכִי יִתְפְּרְשָׁן וּמַלְכוּ מִמַּלְכוּ יִתְקַף וְרַבָּא יִשְׁתַּעְבִּיד לְזְעִירָא:

כד **וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם בִּבְטְנָהּ:** וּשְׁלִימוּ יוֹמָהָא לְמֵילַד וְהָא תְּיוּמִין בִּמְעָהָא:

will serve the younger. **(24)** So when her term till birth had been fully complete, she beheld that twins were in her abdomen.

RASHI **רש"י**

לְרִשְׁעוֹ וְזֶה לְתוּמּוֹ: **מִלְאֹם יֵאֻמָּץ.** לֹא יִשְׁוּוּ בִּגְדֻלָּה כְּשֶׁזֶּה קָם זֶה נוֹפֵל וְכֵן הוּא אוֹמֵר אִמְלָאָה הָחֳרָבָה לֹא נִתְמַלְּאָה צוֹר אֶלָּא מֵחוּרְבָּנָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם: (כד) **וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ.** אֲבָל בְּתָמָר כְּתִיב וַיְהִי בְּעֵת לִדְתָּהּ. שֶׁלֹּא מָלְאוּ יָמֶיהָ כִּי לְשִׁבְעָה חֳדָשִׁים יָלְדָתַם: **וְהִנֵּה תוֹמִם.** חָסֵר. וּבְתָמָר תְּאוֹמִים מָלֵא לְפִי שֶׁשְּׁנֵיהֶם צַדִּיקִים אֲבָל כָּאן אֶחָד צַדִּיק וְאֶחָד רָשָׁע:

*to his evil, and the other to his purity [i.e., since Eisav's nature was evil, he was drawn to evil, but since Yaakov was pure (***תם***, see verse 27 below,) and perfect (translation of Onkelos of* **תם** *verse 27 below), he was drawn to the pure (and perfect) Torah (see Psalms 19:8)].* **The power will be passed from one kingdom [to the other] —** *i.e., they will never be simultaneously great: when one rises, the other will fall. In accordance [with this concept], Scripture says (Ezekiel 26:2),* **אמלאה החרבה,** *which means: "Tzur" [which denotes the kingdom of Eisav, says that it] will fill up [its storehouses] only on account of the destruction of Jerusalem.* **(24) So when her term till birth had been [fully] complete —** *[i.e., she completed a full term of pregnancy,] while concerning [Yehudah's daughter-in-law,] Tamar, [who also had twins,] Scripture writes (Genesis 38:27), "And when the time came for her to give birth" — for she did not have a full-term pregnancy, but rather, she gave birth to them at seven months [i.e., to her twins].* **Twins —** *[The word for twins, normally* **תאומים,** *is written here* **תומם** *i.e., with] missing [letters], while concerning [the twins of] Tamar (see Genesis 38:27), [***תאומים** *is written] in full. [The full form is written, referring to Tamar's twins, Peretz and Zerah,] since they were both righteous people. However, here, [referring to Yaakov and Eisav, the form with missing letters is written, to signify that] one was righteous, while the other was evil* (Bereishit Rabbah *63:8).*

PROPHETS Malachi 1 **נביאים** מלאכי פרק א

א **מַשָּׂא דְבַר־יְדֹוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי:** מַטַּל פִּתְגָמָא דַיְיָ עַל יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי דְּיִתְקְרֵי שְׁמֵיהּ עֶזְרָא סַפְרָא: ב **אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְדֹוָה וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה אֲהַבְתָּנוּ**

(1) The burden of the word of the Lord to Israel by Malachi. **(2)** I have loved

RASHI **רש"י**

(א) **מַשָּׂא דְבַר ה'.** דִּבְרֵי נְבוּאָה הַנִּמְסָר לְמַלְאָכִי:

(1) The burden of the word of the Lord — *The words of prophesy which were revealed to Malahi.*

הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב נְאֻם־יְדוָֹד וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב: רְחִימִית יַתְכוֹן אֲמַר יְיָ וְאִם
תֵּימְרוּן בְּמָא רְחִימְתָּנָא הֲלָא אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב אֲמַר יְיָ וּרְחִימַת יַת יַעֲקֹב: ג וְאֶת־עֵשָׂו
שָׂנֵאתִי וָאָשִׂים אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְבָּר: וְיַת עֵשָׂו רְחֵיקִית
וְשַׁוֵּיתִי יַת טוּרוֹהִי לְצָדוּ וְיַת אַחְסָנְתֵּיהּ לְצָדְוֹת מַדְבְּרָא: ד כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם רֻשַּׁשְׁנוּ
וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת כֹּה אָמַר יְדוָֹה צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ
לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעָם אֲשֶׁר־זָעַם יְדוָֹה עַד־עוֹלָם: אֲרֵי יֵימְרוּן אֱדוֹמָאֵי
אִתְמַסְכַּנָּא כְּעַן עֲתַרְנָא נְתוּב וְנִבְנֵי חֳרָבָתָא כְּדֵנַן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אִינוּן יִבְנוּן וַאֲנָא אֲפַגַּר
וְיִקְרוֹן לְהוֹן תְּחוּמָא דְּעַמָּא רַשִׁיעָא וְעַמָּא דְּאִתֵּי עֲלֵיהוֹן לְוָט עַד עָלְמָא: ה וְעֵינֵיכֶם
תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל יְדוָֹה מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל: וְעֵינֵיכוֹן תֶּחֱזֶין וְאַתּוּן
תֵּימְרוּן יִסְגֵּי יְקָרָא דַּיְיָ וְאַפְּתֵי יַת תְּחוּם יִשְׂרָאֵל: ו בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו וְאִם־אָב
אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אֲנִי אַיֵּה מוֹרָאִי אָמַר ו יְדוָֹה צְבָאוֹת לָכֶם
הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה בָזִינוּ אֶת־שְׁמֶךָ: הָא עַל בְּרָא אֲמִיר לְיַקָּרָא יַת
אַבָּא וְעַבְדָּא לְמִדְחַל מִן קֳדָם רִבּוֹנֵיהּ אִם כְּאָב אֲנָא אָן דְּאִתּוּן מְיַקְּרוּן קֳדָמַי וְאִם כְּרִבּוֹן אֲנָא
אָן דְּאִתּוּן דָּחֲלִין מִן קֳדָמַי אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת לְכוֹן כַּהֲנַיָּא דְּמְבַסְּרִין עַל שְׁמִי וְאִם תֵּימְרוּן בְּמָא
בַסְּרְנָא עַל שְׁמָךְ:

you, said the Lord. Yet you say, "How have You loved us?" Was not Eisav Yaakov's brother? says the Lord, yet I loved Yaakov. **(3)** But Eisav I hated, and made his mountains a desolation, and gave his heritage to the jackals of the wilderness. **(4)** While Edom said, "We are beaten down, but we will return and build the desolate places;" thus said the Lord of Hosts: They shall build, but I will throw down; and they will be called the border of wickedness, and the people whom the Lord execrates forever. **(5)** And your eyes shall see, and you shall say: "The Lord is great beyond the border of Israel." **(6)** A son honors his father, and a servant his master; if I am a father, then where is My honor? And if I am a master, where is My fear? said the Lord of Hosts to you, O priests, that despise My name. And you say: "How have we despised Your name?"

RASHI **רש"י**

(ב) **וְאֹהַב אֶת יַעֲקֹב.** לָתֵת לוֹ אֶרֶץ חֶמְדָּה:
(ג) **לְתַנּוֹת מִדְבָּר.** מְעוֹן תַּנִּים: (ד) **כִּי תֹאמַר אֱדוֹם.** וְאִם תֹּאמַר רֻשַּׁשְׁנוּ מִתְּחִלָּה רָשִׁים הָיִינוּ וּמֵעַתָּה שֶׁהֶעֱשַׁרְנוּ מִבִּזַּת יְרוּשָׁלַיִם נָשׁוּב וְגוֹ': (ה) **יִגְדַּל ה' וְגוֹ'.** יֵרָאֶה גְּדֻלָּתוֹ לִגְבוּלֵנוּ לְהוֹדִיעַ כִּי אֲנַחְנוּ עַמּוֹ:
(ו) **בֵּן.** יֵשׁ לוֹ לְכַבֵּד אָב וְכֵן עֶבֶד אֶת אֲדוֹנָיו:

(2) **Yet I loved Yaakov —** *To give to him a desirable land.* (3) **לתנות מדבר —** *A lair for jackals.* (4) **While Edom said —** *And if they [who destroyed the Temple] will say* **רששנו** *i.e., "We were beaten down, but now that we have been enriched from the booty of Jerusalem, we shall return [and rebuild the waste places; thus said the Lord ....].* (5) **The Lord is great [beyond the border of Israel]** *— He will show His Greatness [past our] borders, to let it be known that we are His Nation.*

(6) **A son** — *Must honor his father, and similarly, a servant his master.*

כתובים משלי פרק ה Writings Mishlei 5

יד כִּמְעַט הָיִיתִי בְכָל־רָע בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה: עַד כְּלִיל הָיִית לִי בְּכָל בֵּישִׁין בְּגוֹ
כְּנִשְׁתָּא וְעַדְתָּא: **טו** שְׁתֵה־מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ: אִשְׁתִּי מַיָּא מִן גּוּבָךְ
וְרַדְיָא מִן בֵּירָךְ: **טז** יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה פַּלְגֵי־מַיִם: נִשְׁפְּעוּן מַעְיָנָךְ לְבָרָא
וּבִפְתֵּי טַיָּפֵי דְמַיָּא: **יז** יִהְיוּ־לְךָ לְבַדֶּךָ וְאֵין לְזָרִים אִתָּךְ: יֶהֱווּן לָךְ לְחוּדָךְ וְנוּכְרָאֵי לָא
נִשְׁתַּתְּפוּן עִמָּךְ: **יח** יְהִי־מְקוֹרֶךָ בָרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ: יֶהֱוֵי מַבּוּעָךְ בְּרִיךְ וַחֲדִי
מִן אִתַּת טַלְיוּתָךְ: **יט** אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת־חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֽךָ בְכָל־עֵת בְּאַהֲבָתָהּ
תִּשְׁגֶּה תָמִיד: אַיְלְתָּא דְרַחֲמוּתָא וְדִיצְתָא דְחֶסְדָּא תַּדְנָא אַלֵּף בְּכָל זְמַן וּבְרַחֲמוּתָהּ תִּגְרַס
תְּדִירָא:

(14) Because of the miniscule [that I didn't listen to my teachers, therefore], I was in all evil in the midst of the congregation of the assembly. **(15)** Drink waters out of your own cistern, and overflowing waters out of your well. **(16)** Let your springs be spread out abroad, and streams of water in the streets. **(17)** Let them be only your own, and not strangers' with you. **(18)** Let your fountain be blessed, and have joy from the wife of your youth. **(19)** A lovely hind and a graceful doe, let her breasts satisfy you at all times; with her love be infatuated always.

RASHI רש"י

(14) **In all evil —** *Within Gehinnom.* **In the midst of the congregation of the assembly —** *Of the wicked.* (15) **Out of your own cistern —** *Out of the cistern that the Holy One, blessed be He, gave for your portion, i.e., the Torah of Moshe.* **Out of your well —** *Fresh water springing up and flowing.* (16) **Let your springs be spread out abroad —** *In the end, you will acquire students.* **In the streets —** *The streams of your water will be spread out.* (17) **Let them be only your own —** *You alone will be honored through them.* (18) **Let your fountain [be blessed] —** *I.e., the Torah that you studied in your youth.* (19) **A lovely hind —** *The Torah is compared to a female deer which is beloved by its mate.* **ירוך —** *Satisfy you.* **Be infatuated —** *Be occupied.*

(יד) **בְּכָל רָע.** תּוֹךְ הַגֵּיהִנֹּם: **בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה.** שֶׁל רְשָׁעִים: (טו) **מִבּוֹרֶךָ.** מִבּוֹר שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחֶלְקְךָ הִיא תּוֹרַת מֹשֶׁה: **מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ.** מַיִם חַיִּים נוֹבְעִין וְהוֹלְכִין: (טז) **יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה.** סוֹף שֶׁתִּקָּנֶה תַּלְמִידִים: **בָּרְחֹבוֹת.** תְּפָצְנָה פַּלְגֵי מֵימֶיךָ: (יז) **יִהְיוּ לְךָ לְבַדֶּךָ.** אַתָּה לְבַדְּךָ תִּתְכַּבֵּד בָּהֶם: (יח) **יְהִי מְקוֹרֶךָ וְגוֹ'.** הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַדְתָּ מִנְּעוּרֶיךָ: (יט) **אַיֶּלֶת אֲהָבִים.** הַתּוֹרָה נִמְשֶׁלֶת כְּאַיָּלָה נְקֵבָה אֲשֶׁר הִיא אֲהוּבָה לְבֶן זוּגָהּ: **יְרָוֽךָ** יַשְׂבִּיעוּךָ: **תִּשְׁגֶּה.** תַּעֲסֹק:

Mishnah *Berakhot, chapter 6* משנה ברכות פרק ו

(1) What blessings are said over fruit? Over

א כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּרוֹת. עַל פֵּרוֹת הָאִילָן אוֹמֵר,

בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, חוּץ מִן הַיַּיִן, שֶׁעַל הַיַּיִן אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, חוּץ מִן הַפַּת, שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְעַל הַיְרָקוֹת אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים: **ב** בְּרַךְ עַל פֵּרוֹת הָאִילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, יָצָא. וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, לֹא יָצָא. עַל כֻּלָּם אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל (נִהְיָה), יָצָא: **ג** עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל. עַל הַחֹמֶץ וְעַל הַנּוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבַאי אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל (עַל הֶחָלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבֵּיצִים אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא מִין קְלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו: **ד** הָיוּ לְפָנָיו מִינִים הַרְבֵּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מִמִּין שִׁבְעָה, מְבָרֵךְ עָלָיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה: **ה** בְּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלְּפָנֵי הַמָּזוֹן. בְּרַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת

fruit of the tree one says: "Who creates the fruit of the tree," except for wine, over which one says, "Who creates the fruit of the vine." Over that which grows from the ground one says: "Who creates the fruit of the ground," except over bread, for which one says, "Who brings forth bread from the earth." Over vegetables one says, "Who creates the fruit of the ground;" Rabbi Yehudah, however, says: "Who creates diverse kinds of herbs." (2) If one says over fruit of a tree the blessing, "Who creates the fruit of the ground," he has performed his obligation. But if he said over produce of the ground, "Who creates the fruit of the tree," he has not performed his obligation; if he says "by Whose word all things exist" over any of them, he has performed his obligation. (3) Over anything which does not grow from the earth one says: "By Whose word all things exist." Over vinegar, over *novelot* [unripe fruit that has fallen from the tree], and over locust one says, "by Whose word all things exist." [On milk, cheese and eggs one says, "by Whose word all things exist."] Rabbi Yehudah says: Over anything to which a kind of curse is attached no benediction is said [and the things just mentioned come under this heading]. (4) If one has several varieties before him, Rabbi Yehudah says that if there is among them something of the seven species [enumerated in Deuteronomy 8:8], he preceeds with the blessing over that, but the Sages say that he may make the blessing over any kind that he chooses [the law is in accordance with the Sages]. (5) A blessing said over the wine taken before the meal [as an appetizer] serves also for the wine taken after the meal [before Grace (after the meal) is said]. A blessing over the hors d'oeuvres

רבנו עובדיה מברטנורא

א כיצד מברכין. חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו. וכן הפת: **בורא מיני דשאים.** לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים וזרעים כגון קטניות, ור' יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין. ואין הלכה כר' יהודה. והא דתנן על הירקות אומר בורא פרי האדמה, הני מילי ירקות שדרכן לאכלן חיין ואכלן חיין, או שדרכן לאכלן מבושלים ואכלן מבושלים. אבל אותן שדרכן לאכלן חיין ואכלן מבושלים, או שדרכן לאכלן מבושלים ואכלן חיין, אינו מברך עליהן אלא שהכל. וירקות שאוכלין אותם בין חיין בין מבושלים, מברכין עליהן בורא פרי האדמה בין חיין בין מבושלים: **ב ברך על פירות האילן וכו'.** כל היכא דכי שקלי לפירא איתיה לענף, ואותו הענף עצמו חוזר ומוציא פרי לשנה האחרת, מקרי אילן, ומברכין על פירותיו בורא פרי העץ. אבל היכא דכי שקלת ליה לפרי לא ישאר ענף שיחזור ויוציא פרי לשנה האחרת, אין מברכין על הפירות אלא בורא פרי האדמה: **על כולם אם אמר שהכל יצא.** ואפילו על הפת ועל היין. ומיהו לכתחלה אין לאכול שום פרי, אם אינו יודע תחלה שיברך עליו ברכה הראויה לו: **ג נובלות.** פירות שנפלו מן האילן קודם שנתבשלו כל צרכן: **גובאי.** חגבים טהורים: **מין קללה.** נובלות וגובאי על ידי קללה הן באים ואין הלכה כר' יהודה: **ד מין שבעה.** חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון זית ותמרים. דהני עדיפי

שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן, פָּטַר אֶת הַפְּרִפֶּרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּרַךְ עַל הַפַּת, פָּטַר אֶת הַפְּרִפֶּרֶת עַל הַפְּרִפֶּרֶת, לֹא פָטַר אֶת הַפַּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אַף לֹא מַעֲשֶׂה קְדֵרָה: ו הָיוּ יוֹשְׁבִין (לֶאֱכֹל), כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵסַבּוּ, אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. לְאַחַר הַמָּזוֹן, אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמֻּגְמָר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבִיאִין אֶת הַמֻּגְמָר אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעֻדָּה: ז הֵבִיאוּ לְפָנָיו מָלִיחַ בַּתְּחִלָּה וּפַת עִמּוֹ, מְבָרֵךְ עַל הַמָּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת, שֶׁהַפַּת טְפֵלָה לוֹ. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא עִקָּר וְעִמּוֹ טְפֵלָה, מְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה: ח אָכַל תְּאֵנִים עֲנָבִים וְרִמּוֹנִים, מְבָרֵךְ אַחֲרֵיהֶן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת,

eaten before the meal serves for the sweets eaten after the meal. A blessing over bread serves for the sweets, but a blessing over the hors d'oeuvres does not serve for the bread. The School of Shammai say: Neither [does it serve] for a cooked dish. (6) If [those at the table] are sitting upright [i.e., do not form a party], each one says Grace for himself; if they have reclined, one says Grace for all. If wine is brought to them in the course of the meal, each one says a benediction for himself; if after the meal, one says it for all. The same person recites [the benediction] over the perfume [i.e., spices put on coals and brought in after Grace is said], even though the perfume is not brought in until after the meal [and Grace has intervened between the meal and the wine]. (7) If salted food is set before him and bread with it, he says a blessing over the salted food and this serves for the bread, since the bread is only subsidiary to it. This is the general principle: Whenever with one kind of food another is taken as subsidiary, a benediction is said over the principal kind and this serves for the subsidiary. (8) If one has eaten figs, grapes, or pomegranates he says the [full] Grace of three blessings after them; this is the opinion of

רבנו עובדיה מברטנורא

הואיל ונשתבחה בהן ארץ ישראל: **מברך על איזה מהן שירצה.** דחביב עדיף. והלכה כחכמים: **ה פטר את היין שלאחר המזון.** הני מילי בשבתות וימים טובים שרגילים לקבוע על היין לאחר המזון, וכשברך על היין לפני המזון אדעתא דהכי ברך, אבל בשאר ימים שאין רגילים לקבוע עצמן על היין לאחר המזון, אין היין שלפני המזון פוטר היין שלאחר המזון. וכל לאחר המזון דתנן במתניתין, היינו לאחר שסלקו ידיהם מן הפת, קודם שיברכו ברכת המזון: **פרפרת.** כל דבר שמלפתים בו את הפת כגון בשר וביצים ודגים, קרויים פרפרת. ופעמים שהיו מביאים פרפראות קודם סעודה להמשיך האכילה, וחוזרים ומביאים פרפראות אחרות לאחר הסעודה, אחר שמשכו ידיהם מן הפת: **מעשה קדרה.** כגון הריפות וגרש כרמל וקמח שנתבשל במים, כגון הלביבות וכיוצא בהן. ואית דמפרשי פרפרת דמתני', פת הצנומה בקערה שאין בה מראה לחם, דמברכים עליה בורא מיני מזונות. והשתא ניחא דאצטריך לאשמועינן ברך על הפרפרת לא פטר את הפת, אע"ג דהיא נמי מין פת, אבל מעשה קדרה פטר. ובית שמאי סברי, כשם שאם ברך על הפרפרת לא פטר את הפת, כך לא פטר מעשה קדרה. ואין הלכה כבית שמאי: **ו היו יושבים.** בלא הסיבה, וסימן הוא שלא נתוועדו לאכול יחד. שרגילים היו כשמתועדים חבורות אנשים לאכול, שהיו מסובים על המטות ואוכלים ושותים בהסבת שמאל: **כל אחד ואחד מברך לעצמו.** שלא היה להם קבע סעודה בלא הסיבה. ומיהו אם אמרו ניזיל ניכול נהמא בדוכתא פלן, אע"פ שלא הסיבו כהסיבו דמי, ואחד מברך לכולם, ומצטרפין נמי לזימון: **בא להם יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו.** הואיל ואין בית הבליעה פנוי, ואין לב המסובים פונה אל המברך, אלא לבלוע מה שבפיהם. אי נמי חיישינן שמא יחנק כשבא לענות אמן: **והוא אומר על המוגמר.** המברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר בורא עצי בשמים. ואע"ג דאיכא דעדיף מיניה, אפילו הכי כיון שהתחיל בחדא עביד לאידך: **לאחר הסעודה.** לאחר ברכת המזון, דהשתא לאו מצרכי הסעודה הוא, אפילו הכי כיון שהתחיל בברכות אחרונות, גומרן: **מוגמר.** רגילין היו להביא אחר הסעודה עצי בשמים במחתה על האש לריח טוב: **ז מליח.** כל דבר מלוח: **שהפת טפלה לו.** מי שאכל אכילה גסה מפירות מתוקים ביותר אוכל אחריו דבר מליח לחתך הליחות הנדבקות בגופו מחמת רוב הפירות, ומפני שאינו יכול לאכול המליח לבדו, אוכל מן הפת עמו, אבל המליח לבדו עיקר, והפת

דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּרָכָה אַחַת (מֵעֵין שָׁלֹשׁ). רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא מְזוֹנוֹ, מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ, אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת:

Rabban Gamliel [he maintains that the full Grace after the meal is required after eating any of the seven species]. The Sages, however, say: One blessing which includes three [i.e., *al ha-mihyah* is sufficient]. Rabbi Akiva says: If one ate only boiled vegetables, and that is his meal, he says after it the [full] Grace of three blessings. If one drinks water to quench his thirst, he says the benediction "by Whose word all things exist" [if he drinks to swallow food stuck in his mouth no blessing is required]. Rabbi Tarfon says: [he recites before drinking water] "Who creates many living things and their requirements" [the *halachah* is not like Rabbi Tarfon]

רבנו עובדיה מברטנורא

טפלה לו: **ח מברך אחריהן שלש ברכות.** דכל שהוא משבעת המינים מברך אחריו שלש ברכות. דסבירא ליה לרבן גמליאל דואכלת ושבעת וברכת לאו אלחם בלבד קאי, אלא אכל שבעת המינין המוזכרים לעיל בפרשה. ובהאי קרא שלש ברכות רמיזי. וברכת, זו ברכת הזן. על הארץ, זו ברכת הארץ. הטובה, זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר (דברים ג) ההר הטוב הזה: **וחכמים אומרים ברכה אחת.** מעין שלש ברכות. אם ענבים תאנים ורימונים זיתים ותמרים אכל, מברך על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה וכו' וחותם על הארץ ועל הפירות. ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה. וברכה זו עצמה מברך על היין, אלא שפותח בה על הגפן ועל פרי הגפן. ועל כל דבר הנעשה מחמשת מיני דגן, במקום על העץ ועל פרי העץ, אומר על המחיה ועל הכלכלה, וחותם על הארץ ועל המחיה: **אפילו אכל שלק.** של ירק. והוא מזונו, שסומך עליו למזון. מברך שלש ברכות, דואכלת ושבעת אכל מאי דאכל קאי. והלכה כחכמים שאין מברכין שלש ברכות אלא אלחם, ועל שבעת המינין, ברכה אחת מעין שלש, ועל כל שאר דברים, בורא נפשות רבות וחסרונן. ופירוש חסרונן, כמו לחם ומים שאי אפשר להתקיים בלא הם; על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא נבראו יכולין הבריות להתקיים, ולא נבראו כי אם לתענוג ולתוספת טובה. ומפני שיש בברכה זו שני ענינים, הויא ברכה ארוכה ופותחת בברוך וחותמת בברוך, כדאיתא בירושלמי שחותמים ברוך אתה ה' חי העולמים: **השותה מים לצמאו.** דוקא, מברך שהכל, אבל השותה מים לבלוע מאכל שנתחב לו בגרונו וכיוצא בזה, אינו מברך: **רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות.** מברך לפני שתיית המים. ואין הלכה כר' טרפון, אלא לפניהם מברך שהכל, ולאחריהם בורא נפשות רבות:

Gemara *Berakhot 35a-b* גמרא ברכות דף לה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִלּוּ נֶהֱנֶה מִקָּדְשֵׁי שָׁמַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. רַבִּי לֵוִי רָמֵי כְּתִיב לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. וּכְתִיב (שם קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם. לֹא קַשְׁיָא כַּאן קוֹדֶם בְּרָכָה כַּאן לְאַחַר

Rav Yehudah said in the name of Shmuel, If anyone enjoys anything of this world without a benediction, it is as if he makes personal use of things consecrated to heaven, since it says, "The earth is the Lord's and the fullness thereof." (Psalms 24:1) Rabbi Levi contrasted two texts. It is written, "The earth is the Lord's and the fullness thereof," and it is also written, "The heavens are the heavens of the Lord, but the earth has He given to the children of men." (Psalms 115:16) There is no contradiction: in one case it is before a blessing has been said; in the other case, after [the blessing has been said]. Rabbi Hanina bar Papa said: To enjoy this

בְּרָכָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִלּוּ גּוֹזֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטּוֹשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ. מָאי חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא חָבֵר הוּא לְיָרְבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁהִשְׁחִית אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפָּא רָמֵי כְּתִיב (הושע ב) וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ וְגוֹ'. וּכְתִיב (דברים יא) וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְגוֹ. לֹא קַשְׁיָא כַּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. כַּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. תָּנוּ רַבָּנָן וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א) לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ יָכוֹל דְּבָרִים כִּכְתָבָן תַּלְמוּד לוֹמַר וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ נִהוֹג בָּהֶן מִנְהַג דֶּרֶךְ אֶרֶץ דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר אֶפְשָׁר אָדָם חוֹרֵשׁ בְּשָׁעַת חֲרִישָׁה וְזוֹרֵעַ בְּשָׁעַת זְרִיעָה קוֹצֵר בְּשָׁעַת קְצִירָה וְדָשׁ בְּשָׁעַת דִּישָׁה וְזוֹרֶה בְּשָׁעַת הָרוּחַ תּוֹרָה מַה תְּהֵא עָלֶיהָ. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם מְלַאכְתָּן נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי אֲחֵרִים. שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ

world without a benediction is like robbing the Holy One, blessed is He [of His blessing], and *Knesset Yisrael* [i.e., the Jewish people, their fruit and produce are punished because of one that does not recite blessings before eating], as it says, "Whoever robs his father or his mother and says, 'It is no transgression,' the same is the companion of a destroyer," (Proverbs 28:24) and "father" is none other than the Holy One, blessed is He, as it states, "Is He not your Father your Master?" (Deuteronomy 32:6) and "mother" is none other than *Knesset Yisrael*, as it says, "Hear, my son, the instruction of your father, and forsake not the teaching of your mother." (Proverbs 1:8) What is the meaning of "he is the companion of a destroyer?" Rabbi Hanina bar Papa answered, He is the companion of Yaravam son of Nevat who destroyed Israel's [faith in] their Father in heaven [so too, this one, who makes light of not saying the blessings over food]. Rabbi Hanina bar Papa pointed out a contradiction. It is written, "Therefore will I take back My grain in the time thereof ...," (Hosea 2:11) and it is written elsewhere, "And you shall gather in your grain ... ." (Deuteronomy 11:14) There is no difficulty: One text speaks of Israel complying with the will of the Omnipresent, the other of when they do not perform the will of the Omnipresent [Who accordingly takes back the grain and shows that it is His]. Our Rabbis taught: "And you shall gather in your grain." What is to be learnt from these words? Since it says, "This book of the Torah shall not depart out of your mouth," (Joshua 1:8) I might think that this injunction is to be taken literally [i.e., and ignore worldly matters]. Therefore it says, "And you shall gather in your grain," which implies that you are to combine the study of them [the words of the Torah] with a worldly occupation [for if you are in material need, you will be disturbed from the proper concentration required to study the words of the Torah as well]. This is the view of Rabbi Yishmael. Rabbi Shimon ben Yohai says, Is that possible? If a man plows in the plowing season, and sows in the sowing season, and reaps in the reaping season, and threshes in the threshing season, and winnows in the season of wind, what is to become of the Torah? Only [it must mean that]; when Israel performs the will of the Omnipresent, their work is performed by others, as it states, "And strangers shall stand and feed your flocks;" (Isaiah 61:5) and when Israel does not perform the will of the Omnipresent, their work is carried out by themselves, as it says, "And you shall

צֹאנְכֶם וּגוֹמֵר. וּבְזַמַּן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם מְלַאכְתָּן נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי עַצְמָן. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יא) וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמְּלַאכְתָּ אֲחֵרִים נַעֲשֵׂית עַל יָדָן. שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח) וְעָבַדְתָּ אֶת אוֹיְבֶיךָ. אָמַר אַבַּיֵי הַרְבֵּה עָשׂוּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְעָלְתָה בְיָדָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְלֹא עָלְתָה בְיָדָן:

gather in your grain." Nor is this all, but the work of others also is borne by them, as it says, "And you shall serve your enemy." (Deuteronomy 28:48) Abbaye said, Many have followed the advice of Rabbi Yishmael and it has worked well; many others have followed Rabbi Shimon bar Yohai and it has not be successful.

זוהר תולדות דף קל״ד ע״ב

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְגוֹ' פְּתַח ר' חִיָּיא וְאָמַר מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. תָּא חֲזֵי כַּד בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְסָלִיק בִּרְעוּתָא קַמַּיהּ לְמִבְרֵי עָלְמָא הָוָה מִסְתְּכַּל בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא לֵיהּ וּבְכָל עוֹבָדָא וְעוֹבָדָא דְּבָרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָלְמָא הָוָה מִסְתְּכַּל בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא לֵיהּ הָדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי ח) וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אוּמָּן כַּד בָּעָא לְמִבְרֵי אָדָם אָמְרָה תּוֹרָה קָמֵיהּ אִי בַר נָשׁ יִתְבְּרֵי וּלְבָתַר יֶחֱטֵי וְאַנְתְּ תִּידוֹן לֵיהּ אֲמָאי יְהוֹן עוֹבָדֵי יָדָךְ לְמַגָּנָא דְּהָא לָא יֵיכוֹל לְמִסְבַּל דִּינָךְ אָמַר לָהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָא אַתְקִינִית תְּשׁוּבָה עַד לָא בָּרָאתִי עָלְמָא אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא בְּשַׁעְתָּא דְּעָבַד לֵיהּ וּבָרָא לְאָדָם אָמַר לֵיהּ עָלְמָא עָלְמָא אֲנָתְּ וְנִימוֹסָךְ לָא קַיְימִין אֶלָּא עַל אוֹרַיְיתָא וּבְגִין כַּךְ בָּרָאתִי לֵיהּ לְאָדָם בָּךְ בְּגִין דְּיִתְעַסַּק בָּהּ וְאִי לָאו הָא אֲנָא אַהְדָּר לָךְ לְתֹהוּ וָבֹהוּ וְכֹלָּא בְּגִינֵיהּ דְּאָדָם קַיְימָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי וְאוֹרַיְיתָא קַיְימָא וּמַכְרָזָא קָמַיְיהוּ דְּבָנֵי נָשָׁא בְּגִין דְּיִתְעַסְּקוּן וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ וְלֵית מָאן דְּיַרְכִּין אוּדְנֵיהּ. תָּא חֲזֵי כָּל מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא אִיהוּ קַיֵּים עָלְמָא וְקַיֵּים כָּל עוֹבָדָא וְעוֹבָדָא עַל תְּקוּנֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת וְלֵית לָךְ כָּל שַׁיְיפָא וְשַׁיְיפָא דְּקַיְימָא בֵּיהּ בְּבַר נַשׁ דְּלָא הָוֵי לָקֳבְלֵיהּ בְּרִיָה בְּעָלְמָא דְּהָא כְּמָה דְּבַר נַשׁ אִיהוּ מִתְפְּלִיג שַׁיְיפִין וְכֻלְהוּ קַיְימִין דַּרְגִין עַל דַּרְגִין מִתְתַּקְנִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכֻלְהוּ חַד גּוּפָא הָכִי נָמֵי עָלְמָא וְכָל אִינּוּן בְּרִיָין כֻּלְהוּ שַׁיְיפִין שַׁיְיפִין וְקַיְימִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכַד מִתְתַּקְנָן כֻּלְהוּ הָא (חַד)

תרגום הזוהר

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי חִיָּא וְאָמַר, מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָלָה בִּרְצוֹן לְפָנָיו, לִבְרֹא הָעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ. וּבְכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (משלי ח') וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. אַל תִּקְרֶא אָמוֹן אֶלָּא אוּמָּן. [דַּהַיְנוּ שֶׁהָיְתָה כְּלֵי אוּמָּנְתוֹ]. כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, אָמְרָה הַתּוֹרָה לְפָנָיו, אִם יִהְיֶה נִבְרָא הָאָדָם וְאַחַר כָּךְ יֶחֱטָא, וְאַתָּה תָּדִין אוֹתוֹ, לָמָּה יִהְיוּ מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ לַשָּׁוְא, הֲרֵי לֹא יוּכַל לִסְבֹּל אֶת דִּינְךָ. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי תִּקַּנְתִּי תְּשׁוּבָה טֶרֶם שֶׁבָּרָאתִי הָעוֹלָם, [וְאִם יֶחֱטָא, יוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְאֶמְחוֹל לוֹ]. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ, וּבָרָא אֶת הָאָדָם, אָמַר לוֹ: עוֹלָם עוֹלָם, אַתָּה וְטִבְעֲךָ אֵינָם עוֹמְדִים אֶלָּא עַל הַתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם זֶה בָּרָאתִי בְּךָ אָדָם כְּדֵי שֶׁיֵּעָסֵק בַּתּוֹרָה, וְאִם לֹא הֲרֵי אֲנִי מַחֲזִירְךָ לְתֹהוּ וָבֹהוּ. וְהַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ"ה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. וְהַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת וּמַכְרֶזֶת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ וְיִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁיָּשִׂים אָזְנָיו. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא מְקַיֵּם הָעוֹלָם, וּמְקַיֵּם כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ כָּרָאוּי. וְאֵין לְךָ אֵבֶר הַנִּמְצָא בָּאָדָם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה כְּנֶגְדּוֹ בְּרִיָּה בָּעוֹלָם. כִּי כְּמוֹ שֶׁגּוּף הָאָדָם מִתְחַלֵּק לְאֵבָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים מְדֻרָגוֹת עַל מְדֻרָגוֹת הַמִּתְתַּקְּנוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכֻלָּן הֵן גּוּף אֶחָד, כֵּן הָעוֹלָם, כָּל אֵלּוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כֻּלָּן, הֵן אֵבָרִים אֵבָרִים. וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכַאֲשֶׁר כֻּלָּן מִתְתַּקְּנוֹת יִהְיוּ לְגוּף אֶחָד מַמָּשׁ, וְהַכֹּל כְּעֵין

גּוּפָא מַמָּשׁ. וְכֹלָּא כְּגַוְונָא דְּאוֹרַיְיתָא דְּהָא אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא שַׁיְיפִין וּפַרְקִין וְקַיְימִין אִלֵּין עַל אִלֵּין וְכַד מִתְתַּקְנָן כֻּלְּהוּ אִתְעֲבִידוּ חַד גּוּפָא. כֵּיוָן דְּאִסְתְּכַל דָּוִד בְּעוֹבָדָא דָּא פָּתַח וְאָמַר (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ בְּאוֹרַיְיתָא אִינוּן כָּל רָזִין עִלָּאִין חַתִּימִין דְּלָא יְכִלִּין לְאִתְדַּבְּקָא בְּאוֹרַיְיתָא כָּל אִינוּן מִלִּין עִלָּאִין דְּאִתְגַּלְיָין וְלָא אִתְגַּלְיָין. בְּאוֹרַיְיתָא אִינוּן כָּל מִלִּין דְּלְעֵילָּא וּלְתַתָּא כָּל מִלִּין דְּעַלְמָא דֵּין וְכָל מִלִּין דְּעַלְמָא דְּאָתֵי בְּאוֹרַיְיתָא אִינוּן וְלֵית מָאן דְּיִשְׁגַּח וְיָדַע לוֹן וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ:

הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא אֲבָרִים וּפְרָקִים, וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכַאֲשֶׁר מִתּוּקָּנִים כֻּלָּם, יֵעָשׂוּ לְגוּף אֶחָד, כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּכֵּל דָּוִד בַּמַּעֲשֶׂה הַזּוֹ, פָּתַח וְאָמַר (תהלים ק"ד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. בַּתּוֹרָה הֵם, כָּל סוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַחֲתוּמִים שֶׁאֵין הַיְכוֹלֶת לַהַשִּׂגָם, בַּתּוֹרָה הֵם, כָּל דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים הַמְּגוּלִים וְאֵינָם מְגוּלִים. בַּתּוֹרָה הֵם, כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא הֵם בַּתּוֹרָה. וְאֵין

מִי שֶׁיָּשִׂים לֵב וְיֵדַע אוֹתָם, וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב, (תהלים ק"ו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

יוסף לחוק — Yosef le-Hok

מוסר — Ethical Teaching:

מספר צידה לדרך דף ריא: — Tzeidah La-Derekh, Page 211b

בֹּא וּרְאֵה קוֹשִׁי עוֹרֶף הַיֵּצֶר הָרָע כִּי הִזְהִירָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי נְבִיאָיו וַחֲכָמָיו וְיִרְאָיו וְלֹא קִבַּלְנוּ דִּבְרֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יְקַבֵּל אָדָם צַוָּאַת רוֹפֵא עַל חוֹלְיוֹ שֶׁיִּמְנָעֵהוּ עַל דָּבָר הֲלֹא תִרְאֶה כַּמָּה הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם. כִּי הָרוֹפֵא מַרְפֵּא וּמַזְהִיר עַל גּוּף שֶׁסּוֹפוֹ עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה. וְהַנָּבִיא עַל הַנְּשָׁמָה הַנִּשְׁאֶרֶת וְאִם תִּזְכֶּה תִּהְיֶה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וַהֲלֹא יָבִין הַנִּלְבָּב לָאֲנָשִׁים שֶׁחָלְפוּ וְעָבְרוּ אֵיךְ קָנוּ וּבָנוּ וְעָמְדוּ וְכָרוּ וְצָיְרוּ וְהִגְבִּיהוּ בֵּיתָם וְהִנְחִיל ה' אַרְצָם וְקִנְיָנָם וְהוֹנָם וּרְכוּשָׁם לְאוֹיְבֵיהֶם הֲלֹא תִרְאֶה אֵיךְ קִבְּצוּ מַה שֶּׁלֹּא אָכְלוּ וּבָנוּ מַה שֶּׁלֹּא שָׁכְנוּ. וְהִתְאַוּוּ מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בָּנָה אַרְמוֹן וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וּמְקוֹמוֹ הַמְיוּחָד לוֹ בִּתְהוֹמוֹת רַבָּה וְהוּא קִבְרוֹ. הֱיֵשׁ בָּעוֹלָם

Come and see the obstinacy of the evil impulse. For God, may He be blessed, has warned us through His Prophets, Sages, and those who fear Him. Yet we have not accepted their words as a person would accept the orders of a physician concerning his patient when he cautions him against something. Do you not see how much difference there is between them? For the physician heals and cautions concerning the body, whose end is dust, maggots, and worms. But the Prophet admonishes about the immortal soul which, if it is worthy, will bask in the radiance of God's Presence forever and to all eternity. Surely a person with an intelligent heart will consider people who have passed away and departed from the world, how they bought and built and stood and engraved and painted and made their houses tall, and God bequeathed their lands, possessions, wealth, and property to their enemies. Do you not realize how they amassed that which they did not eat and built that which they did not live in and desired that which they did not attain? He built a palace with its top in the heavens, when the place that is designated for him is in the lowest depths: his grave. Is there any greater foolishness in the world than this,

שְׁטוּת גָּדוֹל מִזֶּה לַעֲשׂוֹת דִּירַת קֶבַע בָּעוֹלָם שֶׁנּוֹסֵעַ מִמֶּנּוּ וְלֹא יָשׁוּב אֵלָיו וְיֶחֱרִיב עוֹלָם שֶׁהוֹלֵךְ לַעֲמוֹד שָׁם עַד עוֹלְמֵי עַד. וְאִם מִתּוֹךְ אַהֲבַת הַכָּבוֹד וְהַשָּׂרָה בְּזֶה תֹּאבַד הָעוֹלָם הַבָּא הֲלֹא תַּבִּיט לַמְּלָכִים וְלַסְּגָנִים שֶׁעָבְרוּ וַעֲבָדוּם וְכִבְּדוּם גְּדוֹלִים אֵין זִכְרוֹן לָהֶם וְלֹא לְעוֹבְדֵיהֶם וְלִמְכַבְּדִים וּמְגַדְּלִים אוֹתָם. הֲלֹא אֵין זִכְרוֹן עִם אָדָם זוּלָתִי לַטּוֹבִים וְלִנְדִיבִים וּלְעוֹבְדֵי הָאֵל הַמְּשֻׁבָּחִים לַטּוֹב מַעֲשֵׂיהֶם אוֹ מְגֻנִּים לָרָעִים בְּתַכְלִית הָרֶשַׁע לְרוֹעַ מַעֲשֵׂיהֶם לְקִיִּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (משלי מ) זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה:

to make a permanent dwelling in the world from which he departs, never to return, and destroy a world to which he is going, to remain there forever and ever? And if it is because of love of honor and high office — for this will you lose the World to Come? Do you not see kings and viceroys from the past whom great people honored and served? There is no remembrance of them, nor of those who served them, honored them, and made them great. Surely there is no remembrance of a person except for those who were good and those who were generous and those who served God, who are praised for the goodness of their actions, or who are denigrated as the most wicked of the wicked as a result of the evil of their deeds, in accordance with what is said, "The memory of the righteous is for a blessing." (Proverbs 10:7)

Practical Law:
Rambam, Foundation Laws of the Torah 6

הלכה
הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו

א כָּל הַנִּטְפָּל לַשֵּׁם מִלְּפָנָיו מוּתָּר לִמּוֹחֲקוֹ כְּגוֹן לָמֶ"ד מִלַּה' וּב' מִבָּאֱלֹהִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵינָן בִּקְדוּשַׁת הַשֵּׁם. וְכָל הַנִּטְפָּל לַשֵּׁם מֵאַחֲרָיו כְּגוֹן ךָ' שֶׁל אֱלֹהֶיךָ וכ"ם שֶׁל אֱלֹהֵיכֶם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם אֵינָם נִמְחָקִים וַהֲרֵי הֵם כִּשְׁאַר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם מִפְּנֵי שֶׁהַשֵּׁם מְקֻדָּשׁ וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ וְאָסוּר לִמּוֹחֲקָם. הַמּוֹחֵק אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת הַנִּטְפָּלוֹת אֵינוֹ לוֹקֶה אֲבָל מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת: ב כָּתַב אַל"ף לְמ"ד מֵאֱלֹהִים יו"ד ה"א מֵה' אֵינוֹ נִמְחָק וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר י"ה שֶׁהוּא שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ מִפְּנֵי שֶׁזֶּה הַשֵּׁם מְקֻצָּת שֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ הוּא. אֲבָל הַכּוֹתֵב שִׁי"ן דל"ת מִשַּׁדַּי צד"י בי"ת מִצְּבָאוֹת הֲרֵי זֶה נִמְחָק: ג שְׁאָר הַכִּנּוּיִין שֶׁמְּשַׁבְּחִין בָּהֶן אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּגוֹן חַנּוּן וְרַחוּם הַגָּדוֹל וְהַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הַנֶּאֱמָן קַנָּא וְחָזָק וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי הֵן כִּשְׁאַר כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ וּמוּתָּר לִמּוֹחֲקָן:

(1) It is permissible to erase any prefix appended to God's name. For example, the *lamed* of ***l'Adon--ai*** [for the Lord], the *bet* of ***b'Eilokhim*** [in God], and the like do not have the sanctity of God's name. Any suffix appended to God's name, such as the *khaf* of *Elokhe**kh**ah* [your God], the *khaf mem* of *Elokhei**khem*** [your (pl.) God], and the like, may not be erased. They are like the other letters of a Divine Name, because the Name sanctifies them. But even though they are sanctified and it is forbidden to erase them, one who erases these subordinate letters is not flogged, but he is given lashes for rebellion. **(2)** If one writes the *alef lamed* of ***El**okhim* or the *yud khey* of *Hashem*, it may not be erased (and, needless to say, *yud hey* which is a name by itself), because this name is part of the explicit name. But if one writes *shin dalet* of *Shakkai* or *tzadi vet* of *Tzivakot*, this may be erased. **(3)** Other terms by which the Holy One, blessed is He, is praised, such as Gracious, Merciful, the Great, the Powerful, the Awesome, the Faithful, the Zealous, the Strong, and the like, are like other holy writings and may be erased.